

Kv Domkyrkan 1

Domkyrkans krypta, fornlämning RAÄ Lund 73:1
Lunds stad och kommun, Skåne län
Arkeologisk schaktningsövervakning 2012 och 2015-2016
Gertie Ericsson

Titel: Kv Domkyrkan 1

Författare: Gertie Ericsson

Kulturmiljörapport: 2020:75

Omslagsbild: Ur Kulturens vykortsarkiv

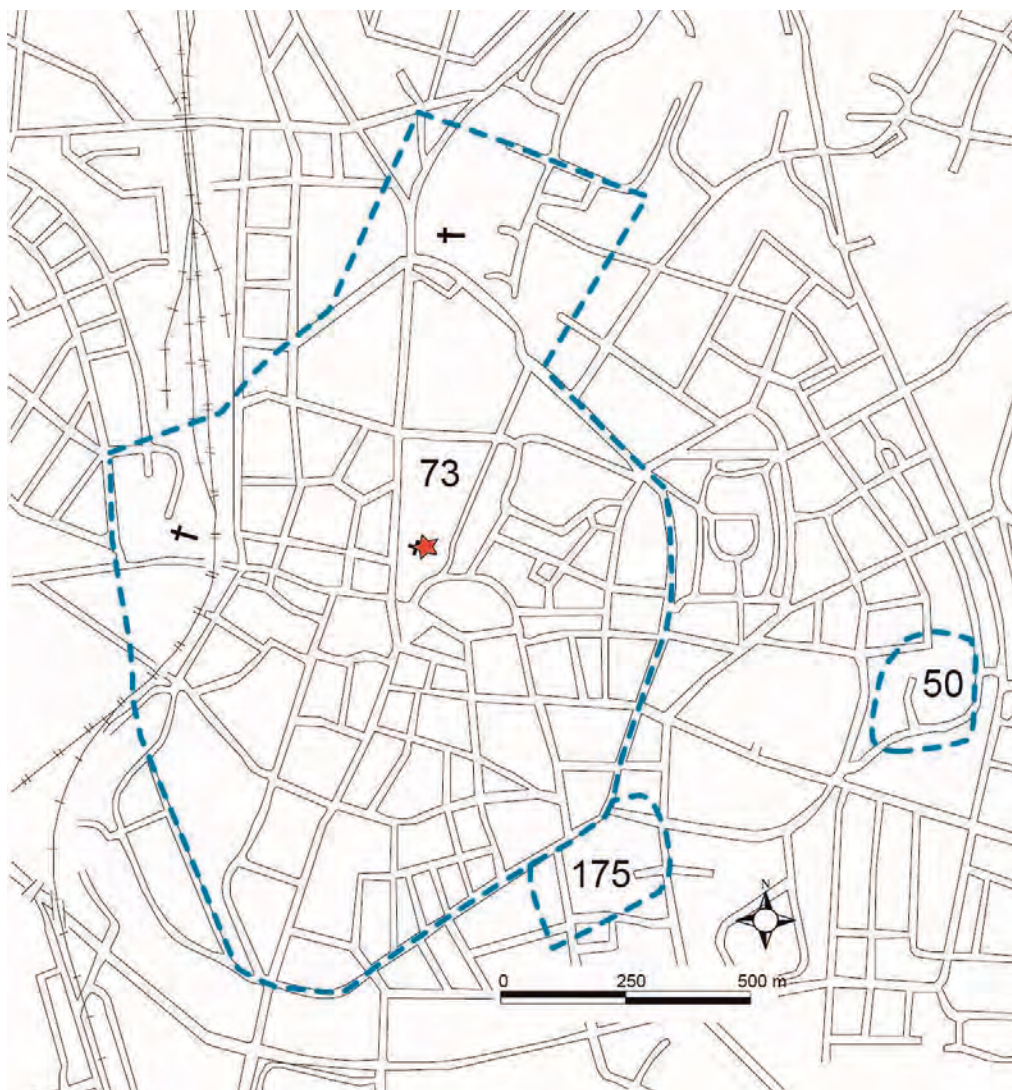
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning.....	2
Fornlämningsmiljö	3
Tidigare arkeologiska iakttagelser.....	4
Genomförande och resultat.....	10
Golvvärmeomläggning proj.nr 61000-205; Ist.dnr 431-24209-11.....	10
Tillgänglighetsanpassning, proj.nr: 61000-376; Ist.dnr: 431-22495-2014	17
Kulturlagerstatus	18
Förmedling	18
Administrativa och tekniska uppgifter.....	20
Administrativa och tekniska uppgifter.....	21
Referenser.....	22
Bilaga 1: Fyndlistor	23
Bilaga 2: Tabell makrofossilanalys	24
Bilaga 3: Ritningar Ist.dnr 431-24209-11	25
Bilaga 4: Ritningar Ist.dnr: 431-22495-2014	28

Sammanfattning

- I samband med arbeten i Lunds domkyrkas krypta, inom Lunds medeltida stadsområde, genomfördes arkeologiska schaktningsövervakningar enligt Länsstyrelsens beslut (lst.dnr: 431-24209-11; 431-22495-2014; Kulturens proj.nr. 61000-205; 61000-376). Det första ärendet berörde golvvärmesystemet som skulle läggas om, och som en av de sista åtgärderna skulle en golvplatta i den södra delen av kryptan läggas i våg, under den fanns ett hålrum och detta behöver utredas. För det andra ärendet skulle en tillgänglighetsanpassning göras i den norra delen av kryptan, varvid en stor gravsten plockades bort och där sanden under hade sjunkit ner något.
- De två undersökningarna omfattade tillsammans 20 m², och ca 12 m³ kulturlager berördes av arbetena. I så stor utsträckning som var möjligt bevarades de lämningar som påträffades. De täcktes med lera, för att sakta ner nedbrytningen av de humösa kulturlagren.
- Sammanfattningsvis kan sägas att det under dagens domkyrkas kryptas golv finns äldre lämningar i form av dels nedgrävningar och dels konstruktioner från tiden innan den befintliga domkyrkans grundläggning. I samband med arbeten i kryptan under 1800- och 1900-talet har de kvarvarande kulturlagren i stor utsträckning grävts bort i plan. Dock verkar fortfarande flera nedgrävningar som kan dateras till tiden före den befintliga domkyrkans grundläggning, finnas kvar under kryptans golv.
- Brunnen som påträffades år 2012 kan ha använts i samband med byggnationen av den första kyrkan på platsen. En annan och mer trolig tolkning kan vara att den härrör från tiden innan det fanns en kyrklig organisation i området.
- De lämningar som påträffades i samband med tillgänglighetsanpassningen år 2015-2016, var en brunn, en förvaringsgrop, en grundmur och en dränering. De två första kan härröra från tiden innan det fanns en kyrklig organisation i området, det vill säga innan år 979. Grundmuren har troligen en datering till 1000-tal medan dräneringskanalen härrör från arbeten i kryptan vid mitten av 1800-talet.

Figur 1. Lunds medeltida stad, fornlämning 73:1, med platsen för undersökningen markerad med en röd stjärna.

Inledning

I samband med arbeten i Lunds domkyrkas krypta, inom Lunds medeltida stadsområde, genomfördes arkeologiska schaktningsövervakningar enligt Länsstyrelsens beslut (lst.dnr: 431-24209-11; 431-22495-2014; Kulturens proj.nr. 61000-205; 61000-376). Det första ärendet berörde golvvärmesystemet som skulle läggas om, och som en av de sista åtgärderna skulle en golvplatta i den södra delen av kryptan läggas i våg, under den fanns ett hålrum som behövde utredas. För det andra ärendet skulle en tillgänglighetsanpassning göras, i den norra delen av kryptan, varvid en stor gravsten plockades bort och där sanden under hade sjunkit ner något. I samband med detta kontaktades Kulturens arkeologer och ansvarig handläggare på Länsstyrelsen.

Fornlämningsmiljö

Domkyrkan uppfördes omkring år 1104, i samband med upprättandet av ärkebiskopsstolen i Lund och skapandet av en nordisk kyrkoprovins (Bevaringskommittén 1983:43). Byggnadsmaterialet fraktades till Lund från sandstensbrotten i trakterna kring Höör. Kryptans huvudaltare invigdes år 1123 och helgades åt Johannes Döparen. Kyrkan invigdes dock inte förrän år 1145 och helgades då åt Jungfru Maria och Sankt Laurentius. Domkyrkan hade föregåtts av en äldre kyrka, och i ett gåvobrev från år 1085 summerar kung Knut den helige samtliga sina gåvor till den då ännu inte helt färdigbyggda kyrkan. Vid undersökningar inuti kyrkan på 1940- och 1950-talen påträffades resterna av grundmurar tillhörande en äldre kyrka, vilken omtalas i Knut den heliges gåvobrev från år 1085. Rydbeck har rekonstruerat kyrkan som en stor treskeppig kyrka, medan Cinthio har föreslagit en liten enskeppig kyrka ungefär på det nuvarande norra sidoskeppets plats (Bevaringskommittén 1983:43). Kyrkan hade troligen ett kvadratisk kor och ett litet kvadratisk altarrum längst i öster (Carelli 2012:135).

Kyrkobyggnaden och den omkringliggande miljön genomgick stora förändringar under århundradena som följde. På 1320-talet lät ärkebiskop Karl den Röde bygga ett kapell på den södra sidan av domkyrkan i hörnet mot tvärskeppet och ännu ett kapell uppfördes hundra år senare på samma sida i hörnet mot tornen. Lunds siste ärkebiskop Birger Gunnersen iståndsätte den svårt förfallna kryptan som delvis stod under vatten. Han anställde stenmästare Adam van Düren från Westfalen, och han kom att arbeta i domkyrkan i två perioder, åren 1512—18 och 1523—27. Den södra tvärskeppsgaveln byggdes om och vid dess östra hörn uppfördes en kraftig strävpelare (Bevaringskommittén 1983:44). De första insatserna blev att dränera kryptan och förstärka valven. Efter reformationen år 1536 revs Lunds medeltida sockenkyrkor och domkyrkan kom att tjäna som församlingskyrka för hela staden (Bevaringskommittén 1983:43f). I skriftliga källor omnämns att ärkebiskop Birger Gunnersen planerade att bygga ett kapell intill det norra tornet runt år 1500 (Balic & Gardelin 2002).

En hel del större och mindre förändringsarbeten har bedrivits vid olika tillfällen under de senaste århundradena. Den nuvarande byggnaden är till stor del präglad av C.G. Brunius och Hugo Zettervall, som vid mitten av 1800-talet genomförde omfattande restaureringar, både utvändigt och invändigt (Bevaringskommittén 1983:43).

Under 1800-talets första hälft rensades domkyrkans omgivning upp och ett antal mindre hus revs. Kapellen på domkyrkans södra sida revs, tillsammans med kyrkogårdsmuren. Ett större restaureringsprogram lades fram av Axel Nyström och förverkligades av C.G. Brunius år 1833-59. Bland annat byggdes den södra tvärskeppsväggen återigen om. Under 1800-talets andra hälft kom domkyrkan att ändra utseende ganska radikalt. Helgo Zettervall hade en plan som syftade till att ge domkyrkan det utseende den kunde ha haft om den ursprunglige byggmästaren hade haft tillgång till 1800-talets teknik och metoder (Bevaringskommittén 1983:44). Han drev igenom sitt förslag och rivningar följde på rivningar. År 1869 beslutade domkyrkorådet om rivning av det södra tornet, och vid uppförandet av det nya västpartiet med helt nya torn togs ingen hänsyn till den kunskap som fanns om deras ursprungliga utseende (Bevaringskommittén 1983:44). I samband med rivningarna försvann även de strävpelare som under åren satts upp för att stabilisera bland annat tvärskepp och torn.

Figur 2. Kulturens arkeologiska generalkarta, över området i och kring domkyrkan. De två schakten är markerade med röda rektanglar. Kulturens LA-arkiv.

Tidigare arkeologiska iakttagelser

Arkeologiska iakttagelser från domkyrkoområdet finns från 1890-tal fram till idag. Vid tidigare undersökningar kring kyrkobyggnaden har både gravar och grundmurar påträffats. Precis öster om det aktuella schaktet framkom två gravar i samband med ledningsgrävningar år 1908 (Kulturens LA-arkiv). Vid dessa undersökningar har ett stort antal gravar påträffats, med alla kisttyper som trä, trästockar, sten och tegel. Även begravningar utan kista har påträffats. Gravarna har påträffats öster, väster, norr och söder om domkyrkan. Mängder av grundmurar har påträffats, bland annat från Sankt Eriks kapell, ärkebiskop Karls kapell, en strävpelare från ärkebiskop Peder Lyckes kapell och Adam van Dürens strävpelare. En vattenledning av tuffsten från 1100-talet och en vattenledning anlagd av Adam van Düren har framkommit.

Carl Wibling undersökte domkyrkan år 1890, med anledning av anläggningen av en värmeledning, då kyrkan förbands med Liberiet. Arbetet i Domkyrkan pågick en längre tid och flera gravar hade tagits bort utan antikvarisk kontroll. Wibling undersökte åtskilliga gravar med kistor och gravlagda personer. Han sammanfattade undersökningen med att kyrkans grundmurar har ett växlande djup och vilade på fasta lerlager. Han menade även att påträffade kulturlager har en lokal utbredning, utifrån sin växlande

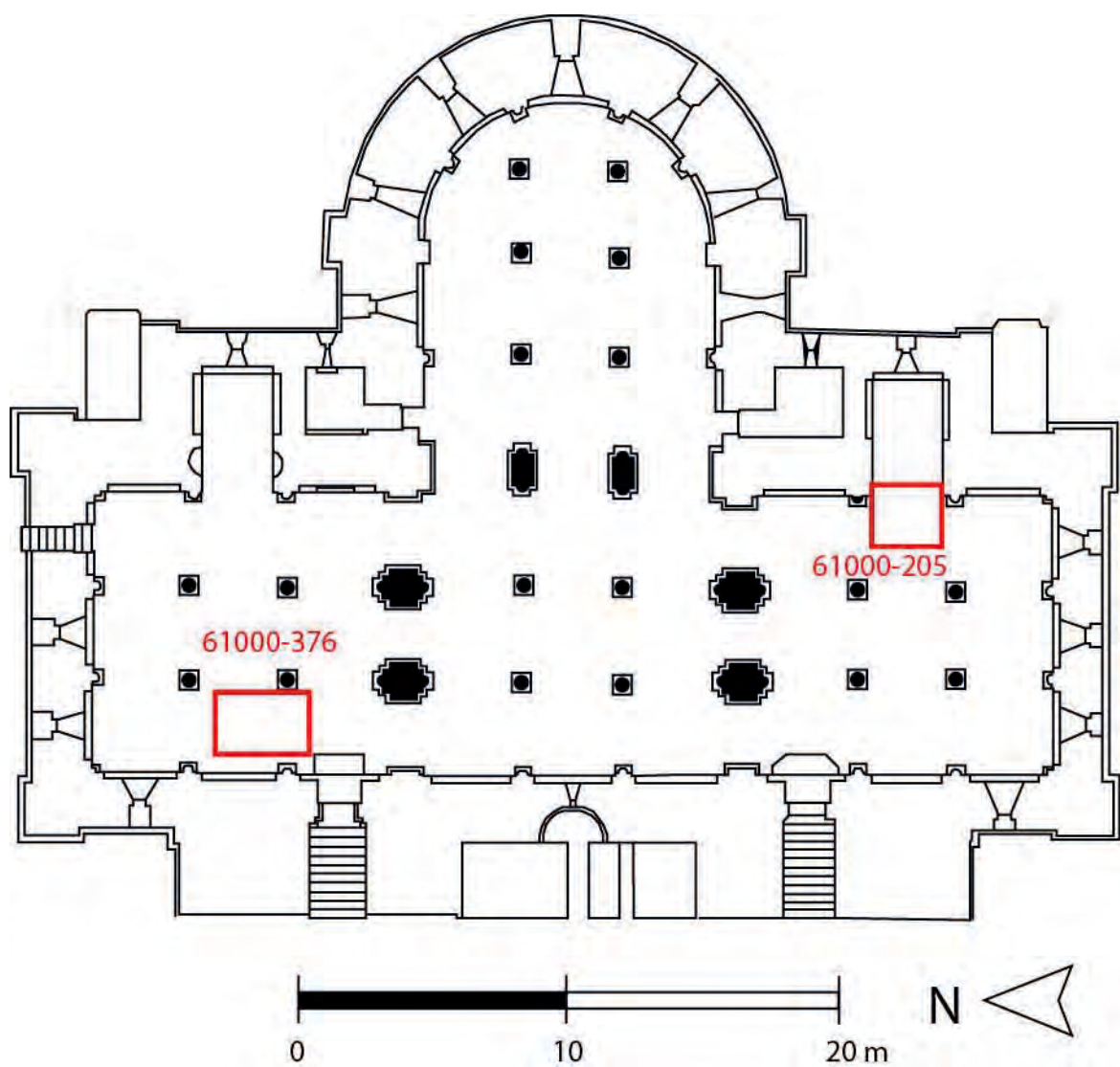
mäktighet och sitt förhållande till angränsande jordlager. Angående det nämnda undersökta kulturlagrets ålder så visar lagringsförhållanden att det är äldre än kyrkans grundvalar (Wibling 1894).

Vid undersökningar inuti kyrkan på 1940- och 1950-talen påträffades resterna av grundmurar tillhörande en äldre kyrka, vilken omtalas i Knut den heliges gåvobrev från år 1085. Byggnaden hade troligen ett kvadratisk kor och ett litet kvadratisk altarrum längst i öster (Carelli 2012:135). Vid grävningar inne i Domkyrkans norra sidoskepp på 1940-talet påträffades murrester från en äldre kyrka till vilken kung Knuts gåvor var riktade. Vid undersökningen framkom grundmurar efter en stenbyggnad, tolkade som den äldsta domkyrkan. En nordsydligt löpande grundmur var nedgrävd ca 1,00 m i moränleran. Den bestod av tuktade sandstenar och var 1,80 m bred samt hade en dagermur som utgjordes av släthuggna sandstenskvader. Även då det på 1950-talet grävdes i domkyrkans golv framkom en äldre grundmur, vilken var 1,45 m bred och som hade anlagts på bottenleran (Bevaringskommittén 1983:43).

I samband med de ovan nämnda undersökningarna år 1941-42 genomfördes en omfattande arkeologisk undersökning i och invid Domkyrkan, i form av bland annat ledningsgrävningar och dräneringsschakt. Ledningsgrävningarna föregicks av att Domkyrkan genomgick konservering i samband med anläggandet av en ny värmeledning åren 1939-40, då det påträffades ben, rester av skelett, en ornerad guldring och även graven/skelettet efter Ärkebiskop Birger Gunnarsson. Vid restaureringen visade det sig att vattenflödet genom norra väggen trängde in på kryptans golv, och det ansågs att en dränering var nödvändig. Vid schaktningarna blev det tydligt att domkyrkans norra grundmur endast sträckte sig 1,35 m under marknivån, medan kryptans golv låg 1,50 m under marknivån (Kulturens LA-arkiv).

År 1944 genomförde Otto Rydbeck en arkeologisk undersökning av markområden söder om/invid kyrkan. En brunn dokumenterades och det påträffades även två träkistor från äldre medeltid. Materialet och större delen av dokumentationen finns på LUHM.

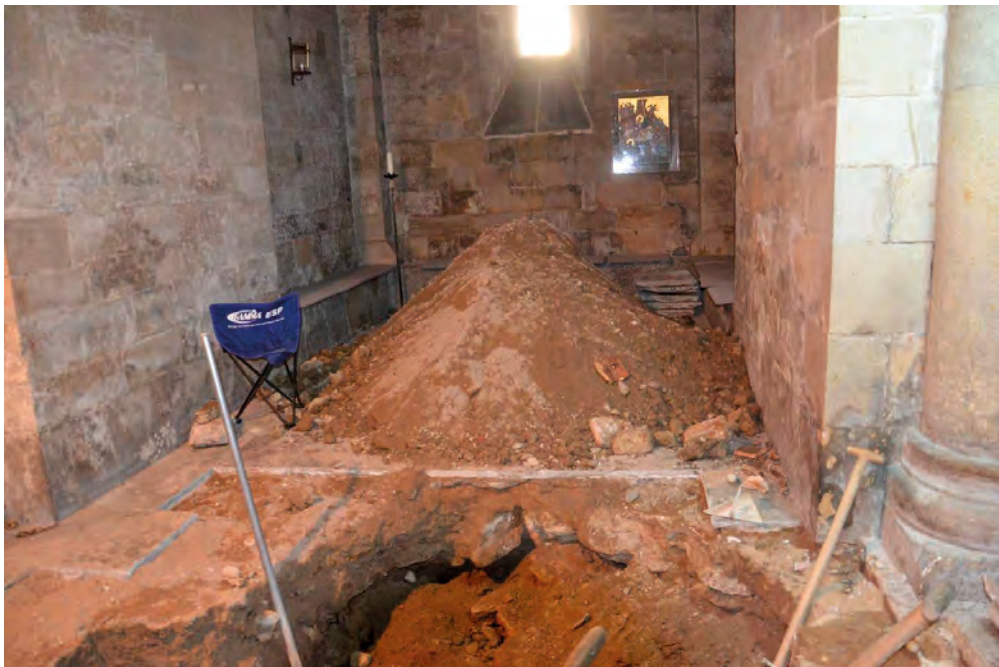
Några av grundmurarna i området härrör bland annat från medeltida kapell och äldre strävpelarfundament. Ärkebiskop Birger Gunnarssons planerade kapell, som tidigare nämnts, uppfördes troligen aldrig men grundmurar har påträffats vid två olika grävningsarbeten på den norra sidan av domkyrkan (Balic & Gardelin 2002).

Figur 3. Ritning över kryptan i Lunds domkyrka. De två schakten är markerade med röda rektanglar samt respektive projektnummer.

Figur 4. Kryptan med aktuell plats markerad med band. Fotografi från norr.

Figur 5. Platsens relation till den stående kyrkans murar. Fotografi från väster.

Figur 6. Delar av den påträffade brunnen, fotografi från sydväst.

Figur 7. Brunnsfyllning, den utgrävda delen med nedgrävningskanten till höger. Fotografi från nordöst.

Figur 8. Den påträffade muren, fotografi från söder.

Figur 9. Kulturens arkeolog Ivan Balic gräver efter daterande fynd. Fotografi från söder.

Genomförande och resultat

Golvvärmeomläggning proj.nr 61000-205; Ist.dnr 431-24209-11

Med anledning av att golvvärmesystemet i Lunds domkyrkas krypta skulle läggas om, genomfördes en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning i den norra delen av kryptan. Golvets plattor togs bort och därunder fanns sand i vilken golvvärmeslingorna var placerade. Inga intakta kulturlager påträffades vid arbetena med golvvärmerna.

Då arbetet med golvvärme var slutfört skulle en platta i kyrkans södra del läggas om, den lyftes och under fanns ett hålrum. Området under plattan grävdes ut, det vill säga att de sentida bärlager som lagts ut för kalkstensgolvet som idag finns i kryptan, togs bort (bilaga 3:1-3:5). Under bärlagren fanns intakta kulturlager och kulturens arkeologer kontaktades. Efter besiktning kontaktades Länsstyrelsen för att kontrollera om detta kunde ingå i tillståndet för översyn av golvvärmerna, och efter samråd beslutade Länsstyrelsen att göra ett tillägg till detta beslut.

När tillägget fanns på plats påbörjades en arkeologisk schaktningsövervakning, och ytan under sättningen började grävas ut (figur 5 och 6). Ner till ca 0,50 m under golvet överkant fanns blandade lager, det vill säga både kulturjord och sand. Något år innan den aktuella undersökningen hade en gravsten flyttats från området, och då hade en undergjutning gjorts, något som hade övervakats av domkyrkans antikvarie och genomförts av domkyrkans stenhuggare. Under gjutningen hade kulturlagren sjunkit mellan 0,30 och 0,50 m på bara några år.

När de i sen tid påverkade jordlagren/bärlagren tagits bort, gjordes en upprensning för att ta reda på vilken typ av arkeologisk lämning det rörde sig om. Efter upprensningen kunde bedömningen göras att det var en nedgrävning, som troligen använts som brunn. Den brunnen var ca 4,00 m i diameter, och det faktum att den var oskodd, skulle kunna tyda på att den inte endast använts som brunn utan även för upptagande av byggnadsmaterial, det vill säga en lertäkt. Nedgrävningens omkrets var alltså väldigt stor och den sträckte sig in under befintliga murar i norr och söder. Nedgrävningen verkade vara nedgrävd från morännivån, men då kvarvarande kulturlager i stort sett togs bort under golvet i samband med arbeten på 1940-talet kunde det inte uteslutas att dess ursprungliga nedgrävningsnivå legat högre.

I den norra kanten framkom även grundmurar, som vilade på och var nedgrävda genom brunnens igenfyllning (figur 8, bilaga 3:2). Dessa bestod av natursten, i hög grad obearbetad, samt en del tuktade natursten, fogade med kalkbruk. Dessa kan härröra från en tidigare byggnadsperiod av den kyrka som står idag, möjligen från tidigt 1100-tal. År 1123 invigdes det första altaret i domkyrkans krypta, och då bör rummet ha stått relativt färdigt.

Nedgrävningens översta igenfyllnadslager hade hög organisk halt, med träflis och halm bevarat. På grund av att nedgrävningen och dess igenfyllnadslager sträckte sig in under murarna i norr och söder, beslutades det att så liten del som möjligt skulle beröras av ingrepp för att inte ytterligare påverka den redan nedbrutna ytan. Därför valdes en liten del i den sydvästra delen ut för handgrävning, i anslutning till den framkomna nedgrävningskanten mot väster, och även så långt från befintliga, bärande murar som möjligt (figur 7; bilaga 3:5). Fynd av svartgods av typen Östersjökeramik påträffades i några av de övre av brunnens igenfyllnadslager (figur 9). I och med att nedgrävningskanten kunde fastställas gjordes tolkningen att nedgrävningen med största sannolikhet hade fungerat som en brunn.

Det gick inte att gräva ut brunnens igenfyllnads- och sedimentlager på grund av konstruktionens belägenhet i kryptan, och de undre kulturlagren gick inte att nå i den 2,00 m mäktiga stratigrafien. För att se hur djupa kulturlagren var i brunnen, samt för att se deras bevaringsgrad, gjordes en borring med ryssborr. Den nådde de 2,00 m till steril moränlera, det vill säga botten av brunnen. Stratigrafien bestod av igenfyllnadslager, och i botten ett sedimentlager vilket ytterligare bevisade att detta var en brunn. En makrofossilanalys gjordes av ett av de övre kulturlagren (bilaga 2). Materialet var välbevarat och bestod främst av bryggeriavfall i form av stora mängder pors. En mindre del humle förekom också. I provet fanns också ett frö av kål och ett frö av mejram vilket antyder att jorden i brunnen också består av odlingsjord. Förekomsten av mejram är den tidigaste som påträffats i Skandinavien – tidigare har mejram påträffats i tidigmedeltida lämningar. Bland materialet finns också rikligt med ogräs och en del spår av stalldynga. Detta visar på att området omkring varit bebott och odlat under tiden innan kyrkan byggdes och tog platsen i anspråk (Jens Heimdahl, SHMM).

Figur 10. Gravstenen som skulle flyttas. Fotografi från sydöst.

Figur 11. Ytan under gravstenen. Fotografi från norr.

Figur 12. Undersökningen år 2015-2016 från söder. Fotografi Viveca Ohlsson, Kulturen.

Figur 13. Undersökningen år 2015-2016 från söder. Fotografi Viveca Ohlsson, Kulturen.

Figur 14. Grävplatsens belägenhet, med sentida dräneringsrännan och tidigmedeltida mur i förgrunden. Fotografi från nordväst.

Figur 15. Murens fortsättning mot söder. Fotografi från öster.

Figur 16. Ytan från sydöst, med ränna, mur och trolig förvaringsgrop.

Figur 17. Hela muren, inom undersökningsområdet, framrensad. Fotografi från öster.

Figur 18. Flätverksskoning i brunnen. Fotografi från söder.

Figur 19. Muren och brunnen med flätverksskoning. Fotografi från sydöst.

Figur 20. Kulturens arkeolog Aja Guldåker rensar fram brunnens fyllningslager. Fotografi från öster.

Tillgänglighetsanpassning, proj.nr: 61000-376; Ist.dnr: 431-22495-2014

Med anledning av en tillgänglighetsanpassning i den norra delen av Lunds domkyrkas krypta, genomfördes en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning (figur 12 och 13). En stor gravsten flyttades och under den fanns en svag sättning i sanden, vilket utreddes enligt önskemål från Länsstyrelsen (figur 10 och 11). Lämningar från domkyrkans tidigaste historia påträffades och i samråd mellan Länsstyrelsen och domkyrkan beslutades att Kulturens arkeologer skulle besiktiga ytan, för att Länsstyrelsen skulle kunna besluta om fortsatta åtgärder. En mindre insats gjordes år 2015, men därefter lades ytan igen och återupptogs år 2016, på grund av planerade aktiviteter i domkyrkan under våren 2015 (bilaga 4:1-4:9).

När arbetena återupptogs började arbetena med att täckmaterial från 2015 togs bort. Under gravstenar och golvplattor fanns sand, som lagts ut i samband med att kalkstensgolvet lades. Den togs bort och en mur blottlades tillsammans med en tegelränna (figur 14). Tegelrännan var den yngsta lämningen i schaktet, och den dokumenterades och demonterades först. Den var orienterad i nordsydlig riktning, och härrörde troligen från C G Brunius arbeten i kryptan vid 1800-talets mitt. Teglet hade satts i sand, och formade en ränna. Teglet var hårt bränt, rött, handslaget tegel. Arbete med dräneringskanaler har varit återkommande genom kryptas historia, och det finns delar av sådana under golvet, hela vägen tillbaka till Adam van Dürens ränna från slutet av 1500-talet. Dessa har varit byggda av olika material, t ex sandsten och tegel.

Stenmuren som påträffades var orienterad i östvästlig riktning och låg nedgrävd i den sterila moränleran (figur 5, 16, 17; bilaga 4:1 och 4:2). Stenmuren var byggd av natursten och var fogad med kalkbruk.

Stenmaterialet bestod av kalktuff, Höörsandsten, samt Helsingborgssandsten. Stenmaterialet bestämdes av Ulf Sivhed, som kom på besök i kryptan. Det återstod, partiellt, två skift av muren. Den var fogad med kalkbruk. Muren hade grundlagts i enlighet med grundtopografin så med en plan toppnivå var grundläggningen mellan ett och två, upp till tre skift. I murens västra del, mot kryptans västra mur, hade den grundlagts på igenfyllningen av en nedgrävning. Kulturlagret som använts vid igenfyllningen, hade satt sig under åren, vilket hade gjort att igenfyllningens yta sjunkit något tillsammans med murens grundläggning.

Den igenfyllda nedgrävningen, som muren grundlagts på, var ca 1,00 m i diameter. Den tolkades vara en igenfylld förvaringsgrop, brukad och igenfylld innan den befintliga domkyrkans byggdes. Den tidigare nämnda muren var grundlagd på nedgrävningens södra tredjedel.

Förvaringsgropen var i sin tur anlagd i en ännu äldre igenfylld nedgrävning, nämligen en brunn, som även den så klart härrör från tiden före den stående domkyrkans grundläggning, men även stratigrafiskt också före muren och förvaringsgropen (figur 18, 19, 20). Brunnen hade fyllts igen med kulturlager från området, i flera omgångar. I igenfyllningsmaterialet fanns fynd av både svartgods östersjö och svartgods AIV. När bottenlagret var tömt kunde en skoning ses, vilken bestod av flätverk, fastsatt på nedgrävningens väggar (av lermorän), med en blandning av kulturlager och lera (figur 19). Flätverket fanns endast bevarat på en mindre del. Brunnen hade varit ca 2,00 m i diameter, men dess ursprungliga djup gick ej att se, då nedgrävningen vattenfylldes för fort. Inte heller denna konstruktion tömdes helt, på grund av dess relation till den befintliga kyrkans bärande konstruktioner.

Kulturlagerstatus

Under kryptans golv är det mesta av de kulturindikerande kulturlagren bortgrävda sedan tidigare. Enligt uppgift är tvärskeppets södra del byggd på kulturlager, men detta kunde inte fastställas i denna undersökning. Omkring den aktuella konstruktionen (brunnen) fanns inga kvarvarande kulturlager, utan endast sentida material utlagt i samband med att golvet lades. Brunnens igenfyllning bestod av kulturlager, och de övre lagren hade satt sig ca 0,30 m, men stratigrafins bevarandegrad förbättrades längre ned mot botten. Kulturlagren hade hög organisk halt, med tydliga lagerskiljen.

Förmedling

Båda undersökningarna rönt stor uppmärksamhet såväl i tryckt media, som i radio, tv och olika sociala medier.

I samband med 2012 års schaktningsövervakning skrevs det om undersökningen i 50-talet tidningar runt om i landet. Många kom och besökte platsen, men på grund av undersökningens begränsade natur hölls inga organiserade visningar.

Vid undersökningen år 2015-16 organiserades en programkväll på plats i kryptan, med föredraget *Vad döljer sig under kryptans golv*. Ett föredrag hölls även för Domkyrkans vänner om de två grävningarna,

och de nya fynd som där framkom, *Nya fynd i domkyrkan*. En artikel publicerades i tidskriften Ale, De skånska landskapens historiska och arkeologiska förening, 2017:2, med namn *Vid foten av jätten Finn: nya arkeologiska fynd i domkyrkans krypta* (Ericsson 2017:17ff). Undersökningen 2015-16 förmedlades även via domkyrkans informationskanaler samt Kulturens arkeologers instagram (@kulturens_arkeologer), radio P4, men även i tryckt media, med artiklar ibland annat Sydsvenska- och Skånska Dagbladen (figur 21).

Delar av kryptan grävs ut

LUND
Kyrkan som fanns innan Domkyrkan kan ha varit större än man tidigare trott.
Nu påbörjas en arkeologisk utgrävning som kan ge ny kunskap om Lunds historia.

Jätten Finn ser frågande ut där han klamrar sig fast vid en pelare i Domkyrkans krypta.

Och inte undra på det: alldeles intill hans fötter ska det grävas och redan nu har en bra bit av golvet spärrats av. En större undersökning av vad som finns där nere i jorden ska pågå i en vecka.

Det var när en hiss skulle installeras i kryptan under förra året som några golvstenar lyftes ut och vid en närmare undersökning av vad som dölde sig under stenarna fann arkeologen Gertie Ericsson från Kulturen rester av en mur och en brunn.

– Brunnen är från tidigt 1000-tal, kanske ännu äldre. Vi hittade också bitar

av keramik från början av 1000-talet, berättar hon.

Kanske är resterna av muren det allra mest spännande fyndet. Muren är en halv meter bred och fortsätter under golvet. Kan muren kopplas samman med resterna av den mur som upptäcktes i Domkyrkans sidoskepp och mittskepp på 40- och 60-talen?

I så fall var stenkyrkan som fanns på platsen innan Domkyrkan byggdes och vars rester upptäcktes på 40-talet betydligt större än man tidigare trott.

Gertie Ericsson har fått klartecken av länsstyrelsen att ta sig ner i den runt tio kvadratmeter stora gropen för att utföra undersökningen.

– Kanske får vi några pusselbitar av ny kunskap om Lunds historia. Ganska lite är känt från detta område i det tidigaste Lund. Ju fler arkeologiska bevis desto mer spännande blir historien, säger Gertie Ericsson som hoppas på att hitta daterande mate-

rial som visar hur gammal brunnen är och som kan ge en exaktare datering av muren.

För några år sedan fann man en större brunn en bit bort i kryptan. Kanske grävdes båda brunnarna redan innan den äldsta kyrkan var i bruk? Har den stora brunnen varit avsedd för dop, där det ju används vatten?

Även makrofossila prover ska tas i jorden. De kan

visa vad som växte i närheten.

FAKTA
Ett av de äldsta rummen i Sverige
 ■ Huvudaltaret i kryptan, ett av Sveriges äldsta rum, invigdes 1123. Om sju år firar altaret 900 år och det ska uppmärksammas med ett jubileum.
 ■ Det fanns en kyrka på platsen tidigare. Det framgår av Knut den heliges gåvobrev från 1085.

Fören arkeolog är en grävning i kryptan såklart ett drömprojekt.

– Detta är superspännande. Jag trodde aldrig att jag skulle få gräva här när jag läste till arkeolog, säger Gertie Ericsson.

Domkyrkokaplan Lena Sjöstrand följer utgrävningarna med stort intresse.

– Alla fynd ger färg och kunskap till berättelsen.

Tänk om man hittar något som kan ge en pusselbit till en gammal rituell handling vi inte känner till?

Grävningarna påbörjas idag, fredag, och pågår under hela nästa vecka. Onsdag den 3 februari klockan 19.15 finns det möjlighet för allmänheten att på plats få veta mer.

TEXT: GÖREL SVAHN
 görel.svahn@sydsvenskan.se

FOTO: TOM WALL

Arkeologen Gertie Ericsson från Kulturen leder utgrävningen i kryptan.

Figur 21. Artikel från Sydsvenska dagbladet.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens dnr	431-24209-11
Fornlämningsnr	RAÄ Lund 73:1
Löpnr, fornreg	L1988:5459
Kulturens projektnr	61000-205
Trakt/kvarter/fastighet	Kv Domkyrkan 1
Socken	Lund
Kommun	Lund
Län	Skåne
Typ av exploatering	Renovering
Uppdragsgivare	Lunds Domkyrka
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Gertie Ericsson
Övrig personal	Ivan Balic
Fältarbetstid	2012-01-30—2012-04-23
Fälttid, arkeolog, tim	30 timmar
Fälttid, maskin, tim	-

Yta, m²	4 m ²
Kubik, m³	2 m ³
Schaktmeter, m	-

Fyndmaterial	KM 98155:1-2. Fynden förvaras efter fyndfördelning på Kulturens magasin Diabasen.
Ritning, dokumentation	3 st A3 ritfilm: 7 sektionsritningar skala 1:20, 2 planritning skala 1:20, Digitala inmättningsfiler i Kulturens stads-GIS
Foto	100 digitala fotografier
Analyser	Makrofossilanalys.
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen kv Domkyrkan 1, Lund

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens dnr	431-22495-2014
Fornlämningsnr	RAÄ Lund 73:1
Löpnr, fornreg	L1988:5459
Kulturens projektnr	61000-376
Trakt/kvarter/fastighet	Kv Domkyrkan 1
Socken	Lund
Kommun	Lund
Län	Skåne
Typ av exploatering	Tillgänglighetsanpassning
Uppdragsgivare	Lunds Domkyrka
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Gertie Ericsson
Övrig personal	Aja Guldåker
Fältarbetstid	2015-02-16—2016-02-12
Fälttid, arkeolog, tim	79 h
Fälttid, maskin, tim	-

Yta, m²	16 m ²
Kubik, m³	8 m ³
Schaktmeter, m	-

Fyndmaterial	KM98157:1-5. Fynden förvaras efter fyndfördelning på Kulturens magasin Diabasen.
Ritning, dokumentation	9 st A3 ritfilm: 3 sektionsritningar skala 1:20, 12 planritningar skala 1:20. Digitala inmättningsfiler i Kulturens stads-GIS
Foto	100 digitala fotografier
Analyser	-
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen kv Domkyrkan 1, Lund

Referenser

- Balic, I. & Gardelin, G. 2002. Lundagårdsområdet. Arkeologiska förundersökningar 2001-2002. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 104*. Kulturen, Lund.
- Bevaringskommittén. 1983. *Lunds stadskärna. Bevaringsprogram. Krafts Rote*. Lund.
- Carelli, P. 2012. *Lunds historia – staden och omlandet. 1. Medeltiden*. En metropol växer fram. Lund.
- Ericsson, G. 2017. Vid foten av jätten Finn: nya arkeologiska fynd i domkyrkans krypta. *Ale, de skånska landskapens historiska och arkeologiska sällskap, 2017:2*.
- Wibling, C. "Lunds Domkyrkas grund". I: *Aarbøger For Nordisk Oldkyndighed Og Historie*, Kjobenhavn 1894. S. 205-217, Kulturens LA-arkiv.

Bilaga 1: Fyndlistor

Proj.nr: 61000-205; Kv Domkyrkan 1, Lund; år 2012

KM 98155:1-2

Fynd nr	Sektion/Schakt	Ktx	Mtrl	Sakord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt g
1	2012	7	Keramik	Kärl	Svartgods Östersjö	Oidentifierad	Buk	1	17
2	2012	8	Keramik	Kärl	Svartgods Östersjö	Oidentifierad	Buk	1	12

Proj.nr: 61000-376; Kv Domkyrkan 1, Lund; år 2015-2016

KM 98157:1-5

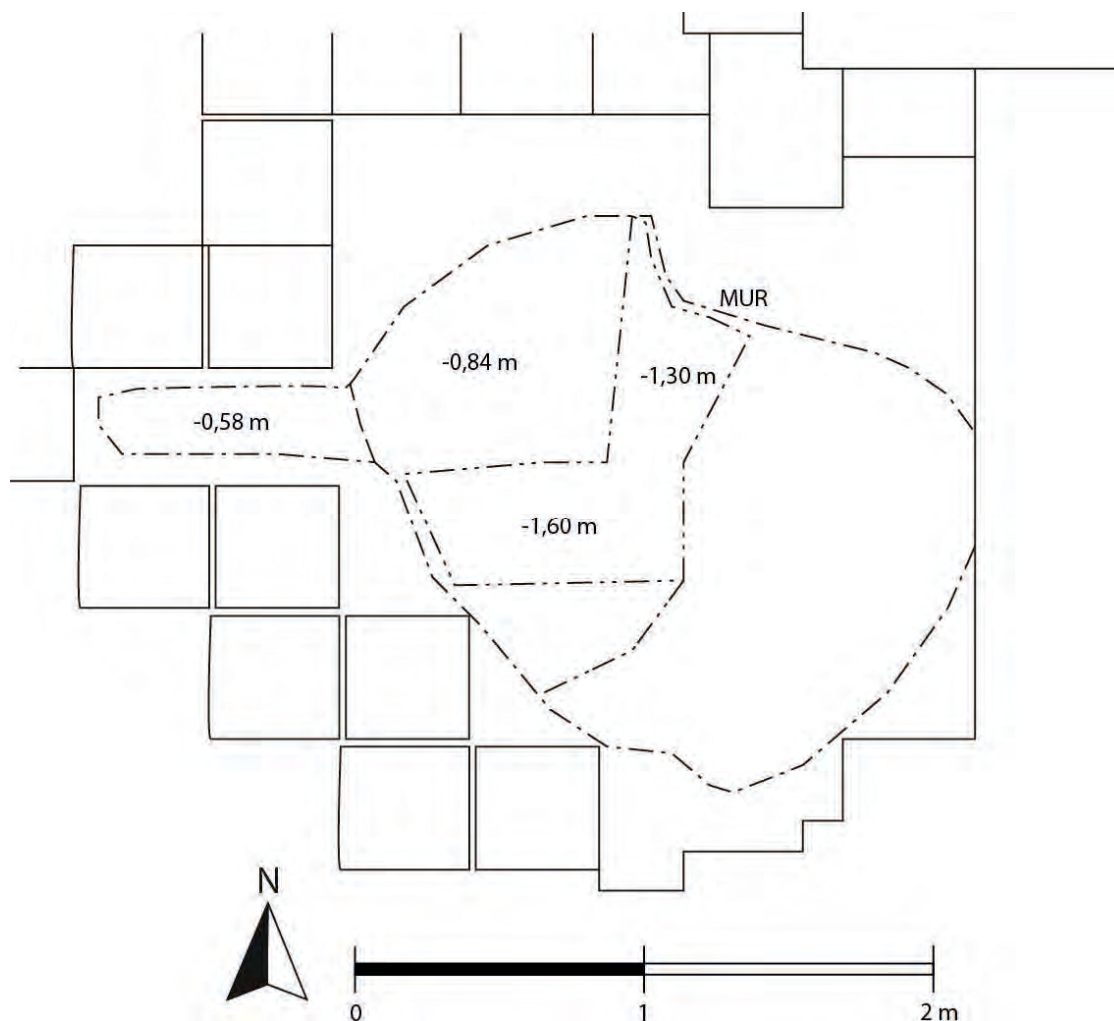
Fynd nr	Sektion/Schakt	Ktx	Mtrl	Sakord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt g
1	2015-16	11	Flinta	-	-	-	-	1	3
1	2015-16	11	Metall	Slagg	Järn	-	-	1	24
1	2015-16	11	Keramik	Kärl	Svartgods Östersjö	Oidentifierad	Buk-botten	2	38
1	2015-16	11	Keramik	Kärl	Svartgods Östersjö	Oidentifierad	Buk	1	13
2	2015-16	19	Keramik	Kärl	Svartgods Östersjö	Oidentifierad	Buk	1	6
3	2015-16	21	Keramik	Kärl	Svartgods Östersjö	Oidentifierad	Botten-buk	1	29
3	2015-16	21	Keramik	Järn	Slagg	-	Mynning	1	9
3	2015-16	21	Keramik	Kärl	Svartgods Östersjö	Oidentifierad	Buk	1	11
3	2015-16	21	Keramik	Kärl	Svartgods Östersjö	Oidentifierad	Buk	1	8
3	2015-16	21	Keramik	Kärl	Svartgods Östersjö	Oidentifierad	Buk	1	13
3	2015-16	21	Keramik	Kärl	Svartgods Östersjö	Oidentifierad	Botten	1	14
3	2015-16	21	Animalosteo-logiskt material	-	-	-	-	16	262
4	2015-16	22	Animalosteo-logiskt material	-	-	-	-	3	38
4	2015-16	22	Keramik	Kärl	Svartgods Östersjö	Oidentifierad	Mynning	1	9
4	2015-16	22	Keramik	Kärl	Svartgods Östersjö	Oidentifierad	Buk	1	7
4	2015-16	22	Keramik	Kärl	Svartgods Östersjö	Oidentifierad	Botten-buk	2	46
5	2015-16	23	Keramik	Kärl	Svartgods AIV	Oidentifierad	Buk	1	29
5	2015-16	23	Keramik	Kärl	Svartgods Östersjö	Oidentifierad	Buk	1	13

Bilaga 2: Tabell makrofossilanalys

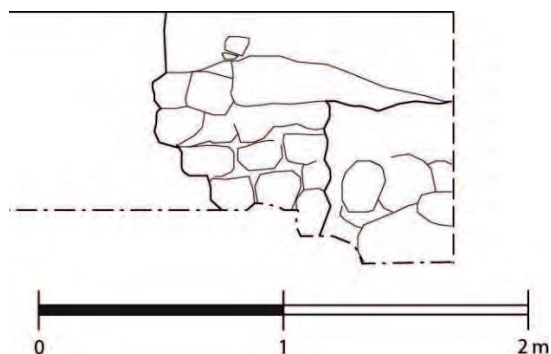
Tabell 2: Ängsväxter och ogräs			Projekt	Tullgatan	S:t måns 4				Botanicum 15	Svanelyckan			Kulturen 24		Kyrkogatan			Brunius 18	Domkyrkoplan			Kv Domkyrkan 1
			Prov	2	7	8	9	12	17	18	19	20	22	24	25	29	30	31	32			
			Lager/kontext	5	2	1	4	2	7	2			1	4	7	3	0	1	4			
Äng/strand	Oförkolnade fröer																					
	Kabbeleka	<i>Caltha palustris</i>																	3			
	Gråstarr-typ	<i>Carex canescens</i> -typ												1		1						
	Slankstarr-typ	<i>Carex flacca</i> -typ											1	28	31	1	2	5				
	Knaggelstarr-typ	<i>Carex flava</i> -typ										3	1	20	11	7		2				
	Hundstarr-typ	<i>Carex nigra</i> -typ												4	1							
	Blankstarr	<i>Carex otrubae</i> -typ													1							
	Småsåv (ospec.)	<i>Eleocharis/Scirpus</i> sp.													15		1					
	Vattenklöver	<i>Menyanthes trifoliata</i>													1							
	Smörblomma	<i>Ranunculus acris</i>												1	1							
	Knölsyska	<i>Stachys palustris</i>														1						
	Grässtjärneblomma	<i>Stellaria graminea</i>												1								
Ogräs	Vildpersilja	<i>Aethusa cynapium</i>													1							
	Klätt	<i>Agrostemma githago</i>												1					1			
	Ullig kardborre	<i>Arctium tomentosum</i>										1										
	Gatmålla-typ	<i>Atriplex patula</i> -type			1											1		3				
	Skelört	<i>Chelidonium majus</i>											1									
	Svinmålla-typ	<i>Chenopodium album</i> -type	31	11		2		42		1	2		29	45	189	2	43	34				
	Blå-/Rödmålla	<i>Chenopodium glaucum/rubrum</i>															1	3				
	Åkertistel	<i>Cirsium arvense</i>													1							
	Revormstörel	<i>Euphorbia helioscopia</i>									1		1									
	Rävtörel	<i>Euphorbia peplus</i>	1																			
	Åkerbinda	<i>Falopia convulvulus</i>												1								
	Jordrök	<i>Fumaria officinalis</i>											1									
	Bolmört	<i>Hyoscyamus niger</i>	1										9	1		1						
	Åkerbinda	<i>Falopia convulvulus</i>													1							
	Jordrök	<i>Fumaria officinalis</i>											1									
	Bolmört	<i>Hyoscyamus niger</i>	1										9	1		1						
	Vitplister	<i>Lamium album</i>									3			1		22						
	Korndådra	<i>Neslia paniculata</i>												1					1			
	Pilört	<i>Persicaria laphatifolium</i>												4	3			15	8			
	Trampört	<i>Polygonum aviculare</i>												2	4	1	1					
	Gåsört	<i>Potentilla anserina</i> ssp. <i>anserina</i>												1			1					
	Revsörblomma	<i>Ranunculus repens</i>												2	8	1		4	4			
	Tiggarranunkel	<i>Ranunculus sceleratus</i>							2					5		159						
	Åkerrätika	<i>Raphanus raphanistrum</i>												1				2				
	Bergssyra	<i>Rumex acetocella</i>												1	22			20				
	Krusskräppa	<i>Rumex</i> cf. <i>crispus</i>														1	5					
	Besksöta	<i>Solanum dulcamara</i>																1				
Nattskatta	<i>Solanum nigrum</i>															13		10				
Åkerspergel	<i>Spergula arvensis</i>																					
Våtarv	<i>Stellaria media</i>												1	9	21		6					
Penningört	<i>Thlaspi arvense</i>												1	4				1				
Brännässla	<i>Urtica dioica</i>										200		21	35								
Eternässla	<i>Urtica urens</i>												6	1		201						

Bilaga 2. Tabell över makrofossilprover från Lund, kolumnen längst till höger gäller aktuellt ärende (Jens Heimdahl, SHMM).

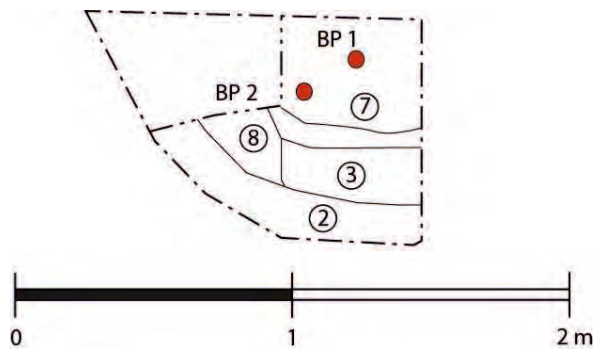
Bilaga 3: Ritningar Ist.dnr 431-24209-11

Bilaga 3:1. Planritning över den påträffade brunnen, med de olika grävdjupen markerade. Konstruktionens hela utbredning togs inte fram, av hänsyn till den stående konstruktionen. Följer man dess utbredning och nedgrävningskant, går den in under de stående murarna.

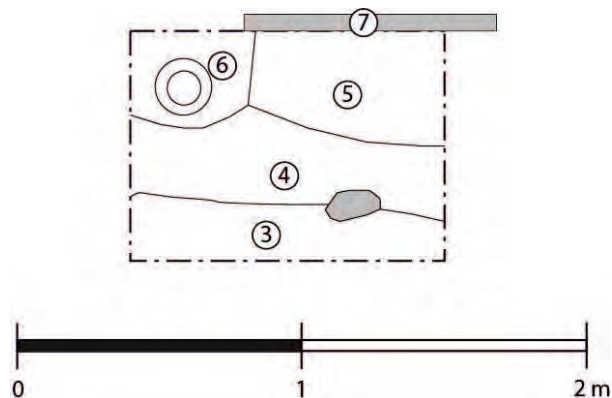

Bilaga 3:2. Mur bestående av ohuggen natursten, fogat med gulvitta kalkbruk med mellanstora ballast av grus, träkol. Mot öster har de övre stenarna murats fast medan de undre ligger löst, vilket tyder på sättningar i underliggande kulturlager, pga komprimering.

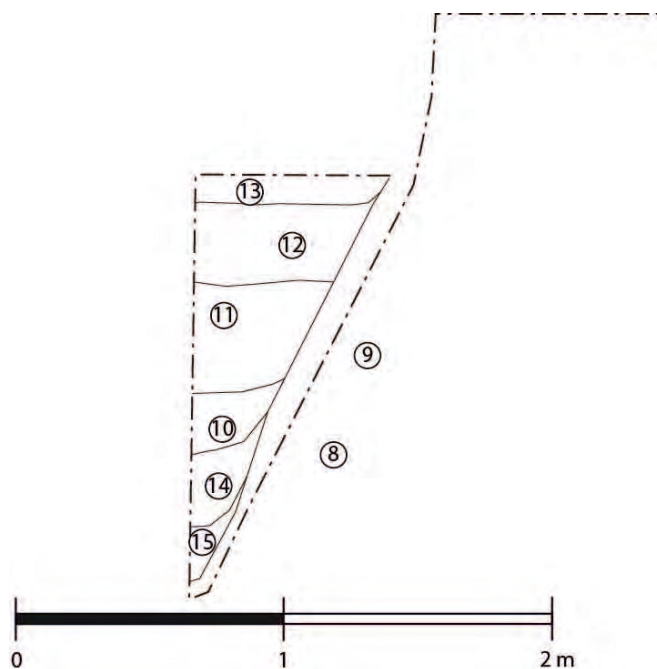
Bilaga 3:3. Plan mot söder, med de två borrhöven markerade.

2. Brun kulturjord, med hög organisk halt. Finkornig, fet, fuktig och kompakt. Inslag av kalk, lerfläckar, träkol, träbitar. Sitter längs kanten av nedgrävningen, skoning?
3. Brungrå kulturjord, finkornig, fet, fuktig och kompakt. Inslag av lera, träkol. Sekundär igenfyllning.
6. Brun kulturjord, finkornig, fet, fuktig och lös. Verkar vara förmultnat trä, möjligen någon form av skoning.
7. Gråbrun kulturjord, finkornig, fet, fuktig och kompakt. Inslag av lerfläckar, träkol och bränd lera. Fyllning.
8. Brungrå kulturjord, finkornig, fet, fuktig och kompakt. Inslag av lera, träkol. Sekundär igenfyllning.

Bilaga 3:4. Den södra sektionen i undersökningsytan.

3. Brun kulturjord, finkornig, fet, fuktig och kompakt. Inslag av fiskben, småsten, lerfläckar, träkol. Fyllning i brunn.
4. Brungrå kulturjord, grovkornig, fet, fuktig och kompakt. Inslag av lerfläckar och träkol samt små- till mellanstora stenar. Fyllning i brunn eller utjämningslagerrest som satt sig ner i brunn.
5. Grovkornig, gul grus. Bärlager.
6. Rörläggingsnedgrävning från 1940-tal.
7. Kalkstensgolv 1940-tal.

Bilaga 3:5. Den södra sektionen i den grävda delen.

8. Brunnens nedgrävningskant.

9. Brunt, nedbrutet trä. Finkornigt, fett, fuktigt och löst. Kan vara en fullständigt nedbruten skoning.

10. Brun kulturjord, hög organisk halt, finkornig, fet, fuktigt och kompakt. Fyllning i brunn, gödsel.

11. Brun kulturjord, hög organisk halt, finkornig, fet, fuktig och kompakt. Inslag av lerfläckar, träkol och bränd lera. Fyllning.

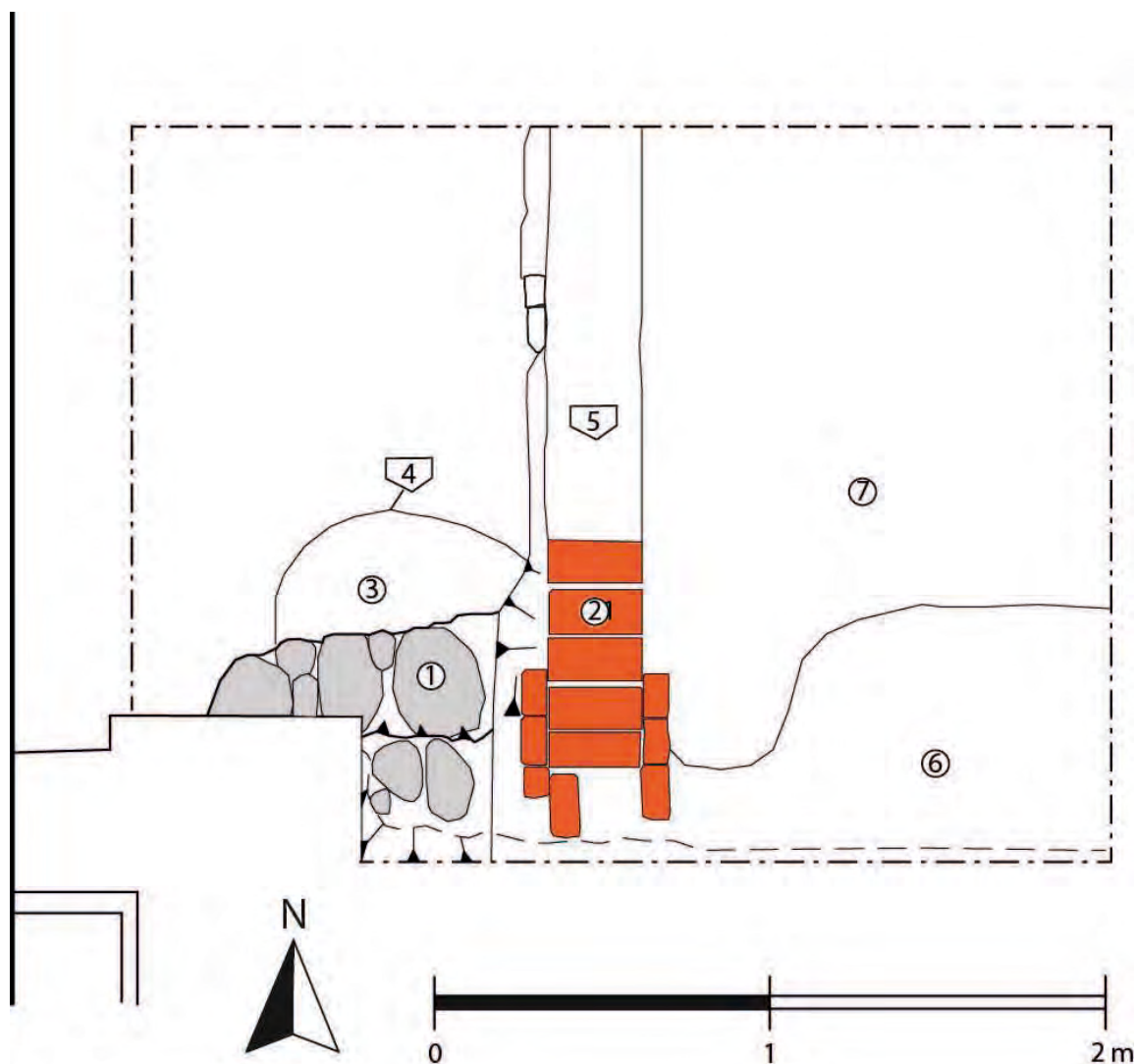
12. Brun kulturjord, finkornig, fet, fuktig och kompakt. Inslag av fiskben, småsten, lerfläckar, träkol. Fyllning i brunn.

13. Sentida bärlager, sand, grus och tegelkross.

14. Blå lera, finkornig, fet, fuktig och kompakt. Kan ha lagts som ett lock för att stänga inne oönskvärda dofter från brunnens igenfyllning.

15. Brun kulturjord, med hög organisk halt, finkornig, fet, fuktig och kompakt. Inslag av enstaka träkol och bränd lera. Igenfyllnadslager.

Bilaga 4: Ritningar Ist.dnr: 431-22495-2014

Bilaga 4:1. Plan över den överst påträffade nivån.

1. Mur av obearbetad natursten, plan sida mot norr. Stenmaterialet består av kalktuff, höörsandsten och Helsingborgssandsten. Östvästlig riktning, och upp till 3 bevarade skift. Gulvitt kalkbruk, ballast av träkol, sand och molluskskal.

2. Tegelränna, dräneringsränna, 1800-tal.

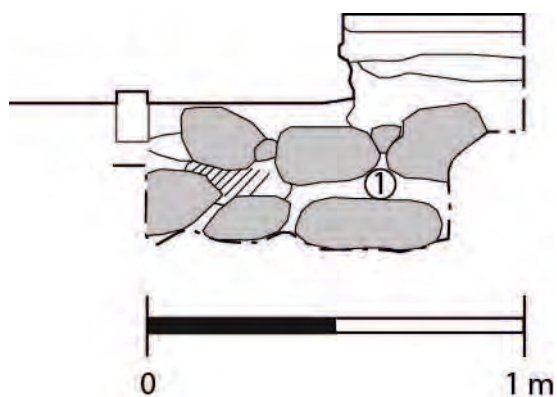
3. Brun kulturjord, finkornig, fet, fuktig och kompakt. Inslag av träkol, bränd lera, lerfläckar, kalkbruk, kalk. Sekundär fyllning i nedgrävning 4. Skuren av mur 2.

4. Nedgrävning, ca 1,00 m i diameter, med ett djup av minst 1,50 m under kryptans golv. Utgrävd till murens underkant. Tydlig nedgrävningskant. Rak sida och i kanten en del förmultnat trä. Förmodligen en förvaringsgrop.

5. Nedgrävning för dräneringsränna 2.

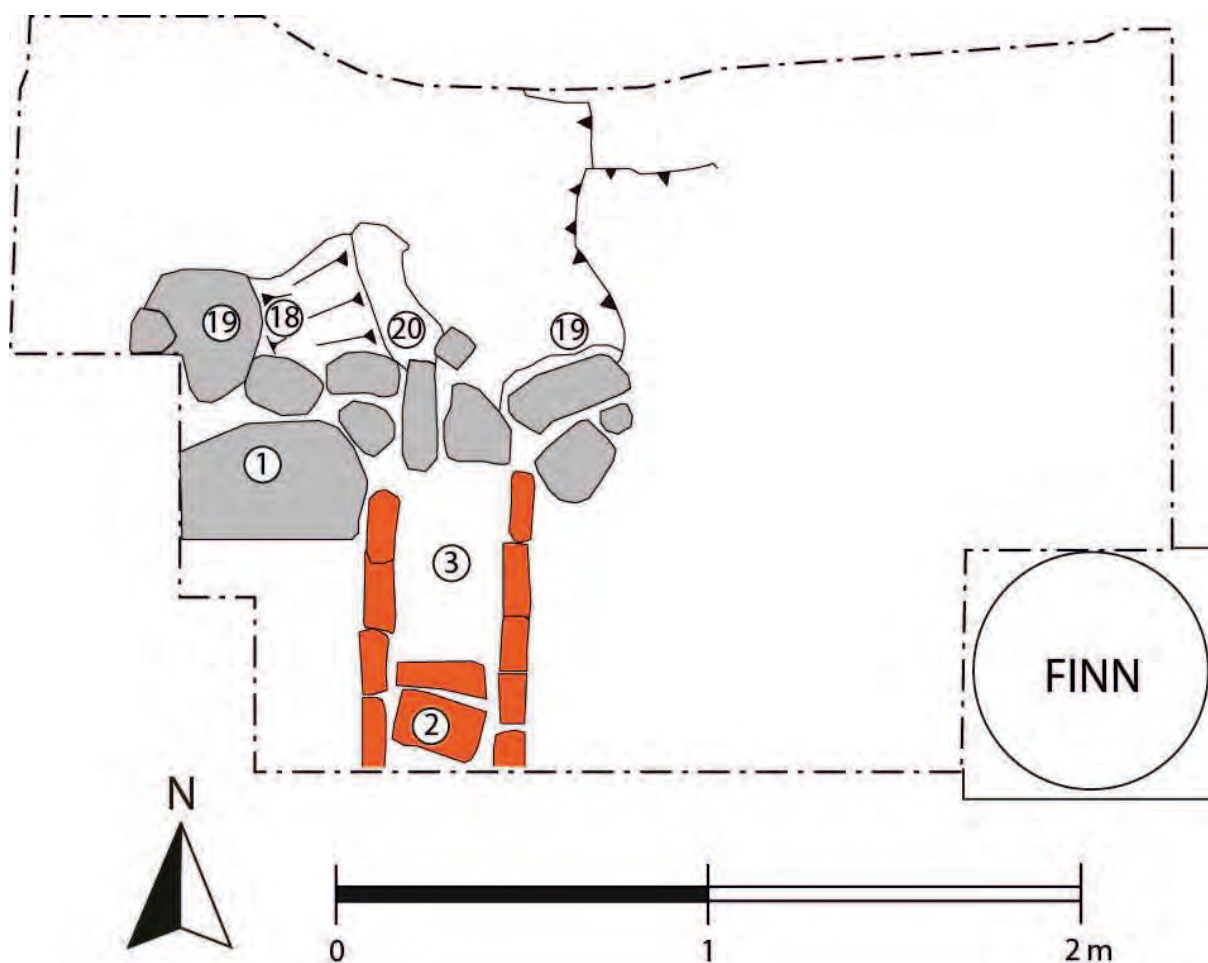
6. Sand, bärlager.

7. Bärlager och morän.

Bilaga 4:2. Den påträffade muren sedd från norr.

1. Mur av obearbetad natursten, plan sida mot norr. Stenmaterialet består av kalktuff, höörsandsten och Helsingborgssandsten. Östvästlig riktning, och upp till 3 bevarade skift. Gulvitt kalkbruk, ballast av träkol, sand och molluskskal.

Bilaga 4:3. Planritning 3.

1. Naturstensmur med fog av kalkbruk.

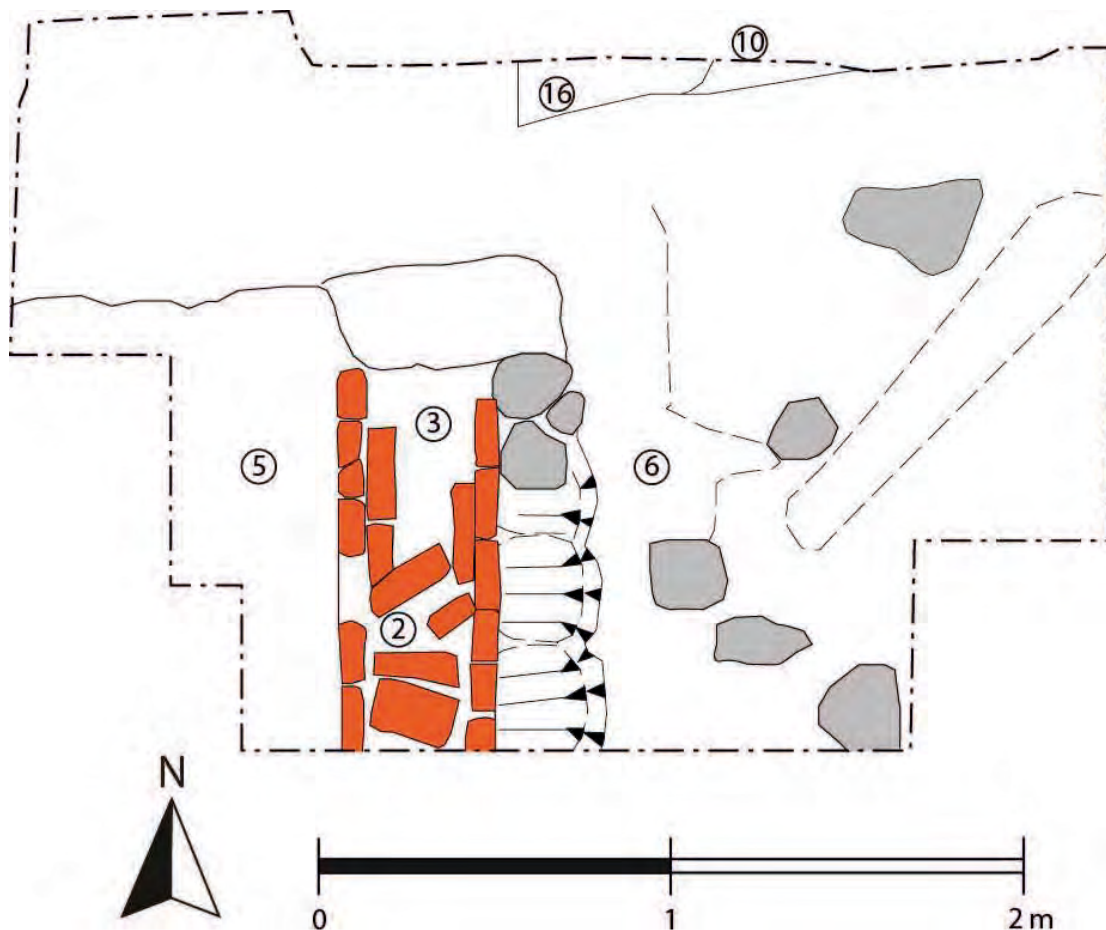
2. Tegelrännna, dräneringsrännna, 1800-tal.

3. Grovkornig, gul grus.

18. Gråbrun kulturjord, finkornig, fuktig, fet, något kompakt. Inslag av träkol, bränd lera och kalkprickar. Packningslera under mur.

19. Gråbrun kulturjord, finkornig, fuktig, fet, något kompakt. Inslag av träkol, bränd lera och kalkprickar. Packningslera under mur.

20. Gul lera, finkornig, fet, fuktig och kompakt. Packning.

Bilaga 4:4. Planritning 4.

2. Tegelränna, dräneringsränna, 1800-tal.

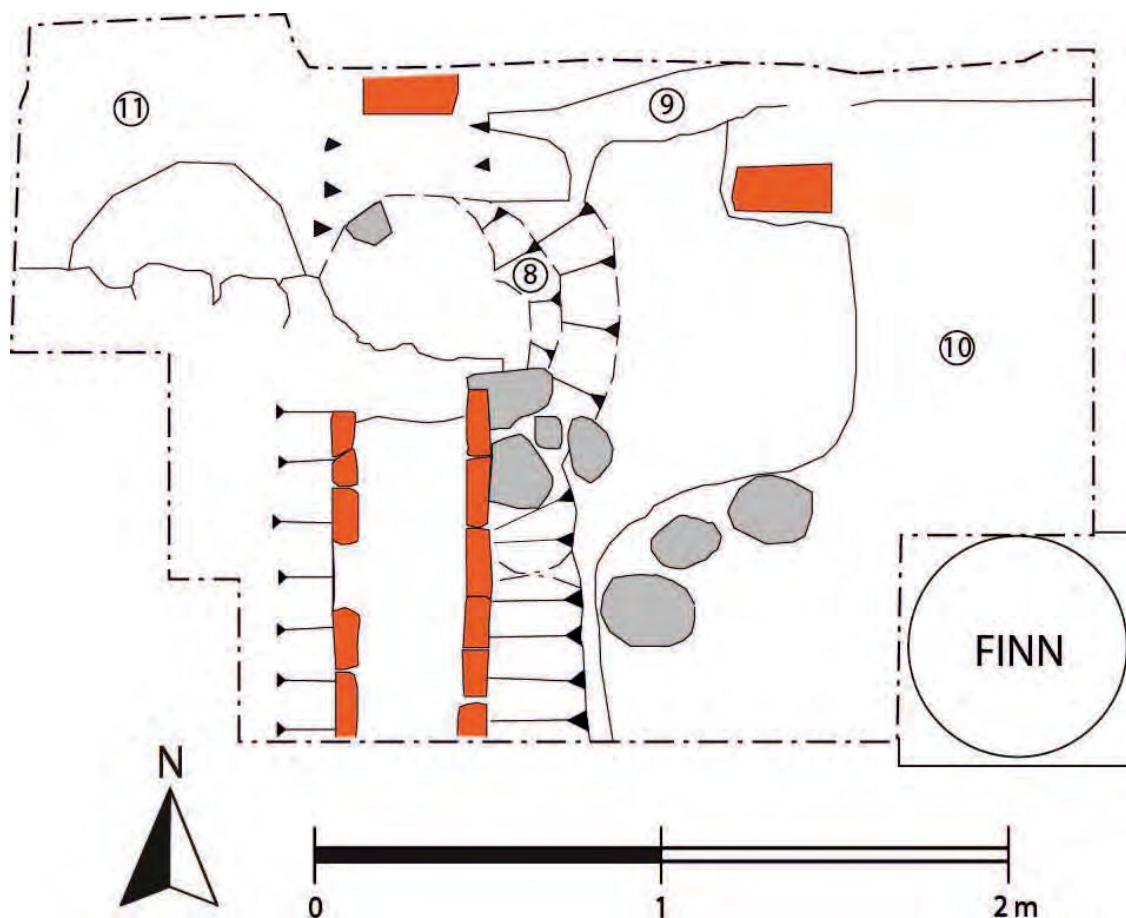
3. Grovkornig, gul grus.

5. Gråbrun kulturlager, finkornig, fuktig, fet, något kompakt. Inslag av träkol, bränd lera och kalkprickar. Packningslera under mur.

6. Brungrå kulturlager, finkornig, fuktig, fet, något kompakt. Inslag av träkol, bränd lera, kalkbruk och små till mellanstora stenar. Marklager över mur.

10. Brun kulturlager, finkornig, fet, fuktig och kompakt. Inslag av bränd lera, träkol och lera. Marklager/utjämningslager.

16. Brunbeige kulturlager, finkornig, fet, fuktig och kompakt. Inslag av kalkprickar, träkol, tegelkross. Omtrampat lager från tidigare arbeten i kryptan. Sentida datering.

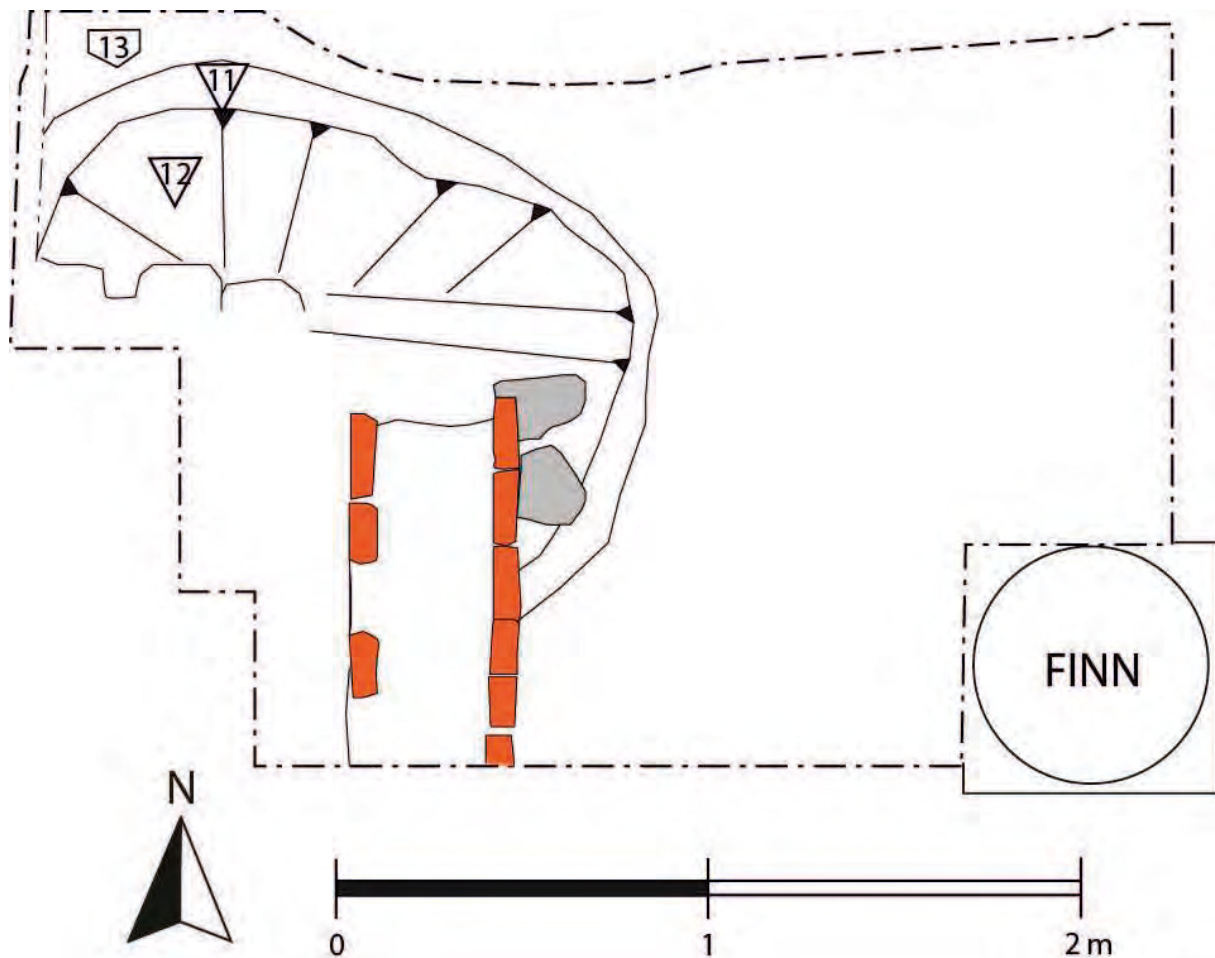
Bilaga 4:5. Planritning 5.

8. Brungul kulturjord, finkornig, fet, fuktigt och kompakt. Inslag av trä, kalk, fiskben, träkol och bränd lera. Lagret sluttar mot väster, på grund av sättningar i brunnen 13. Marklager, utjämning över fyllning i brunn 13.

9. Brun kulturjord, finkornig, fet, fuktig och kompakt. Inslag av bränd lera, träkol och lera. Marklager/utjämningslager.

10. Gulbrun kulturjord, finkornig, fet, fuktig och kompakt. Inslag av bränd lera, träkol och en del satta mellanstora stenar. Markyta med stensättning, med förmodlig datering till tiden före den stående domkyrkan.

11. Brungul kulturjord, finkornig, fet, fuktigt och kompakt. Inslag av trä, kalk, fiskben, träkol och bränd lera. Marklager, utjämning över fyllning i brunn 13.

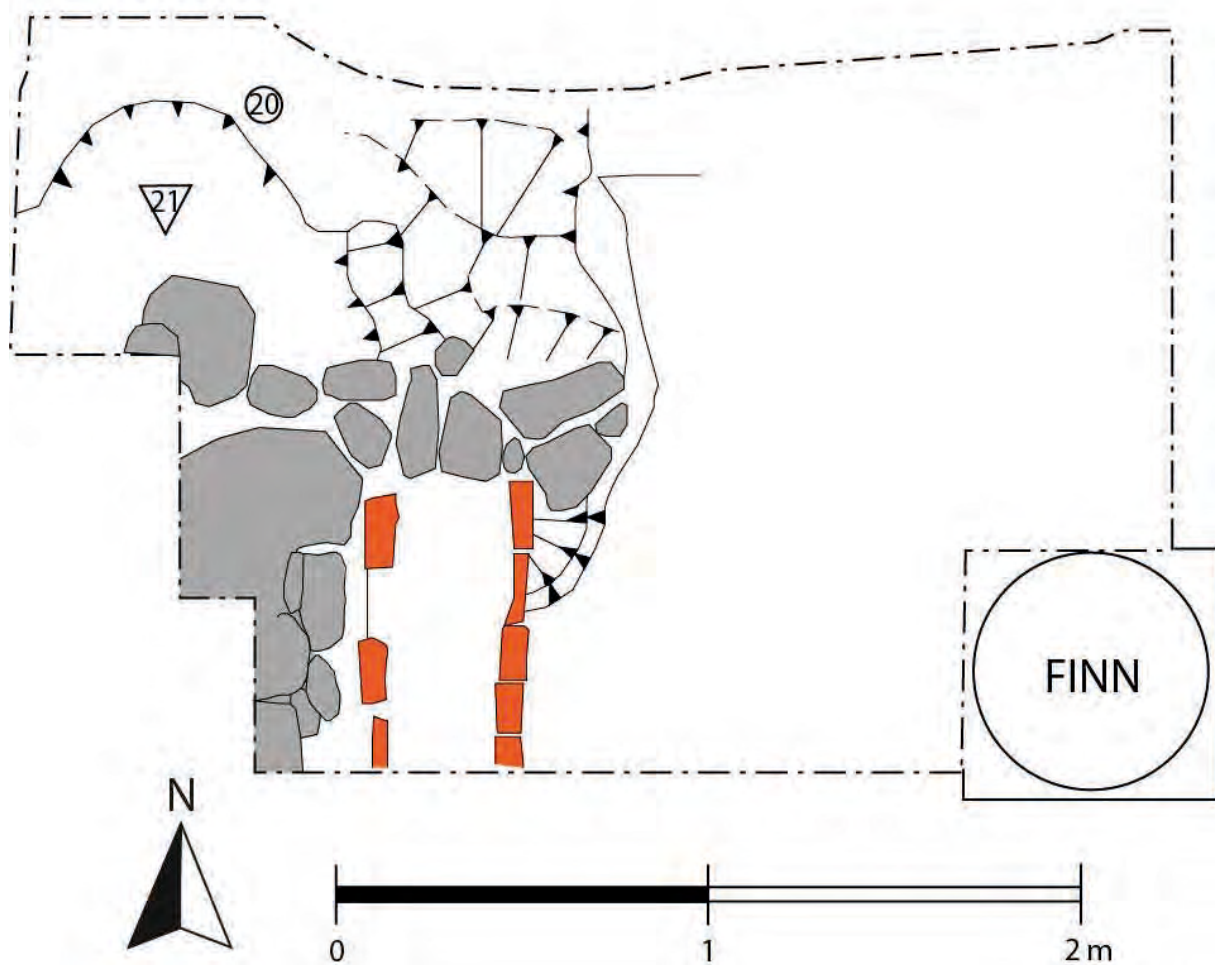

Bilaga 4:6. Planritning 6.

11. Beige kulturjord, bestående av moränlera, finkornig, fet, torr och lös. Inslag av flinta, kalk, träkol, djurben, fiskben, småsten. Släpper lätt mot nedgrävningskanten och moränleran. Packningslera mot nedgrävningskant, till brunn 13.

12. Mörkbrun kulturjord, finkornig, fet, fuktigt och kompakt. Inslag av trä, kalk, fiskben, träkol och bränd lera. Fyllning i brunn 13.

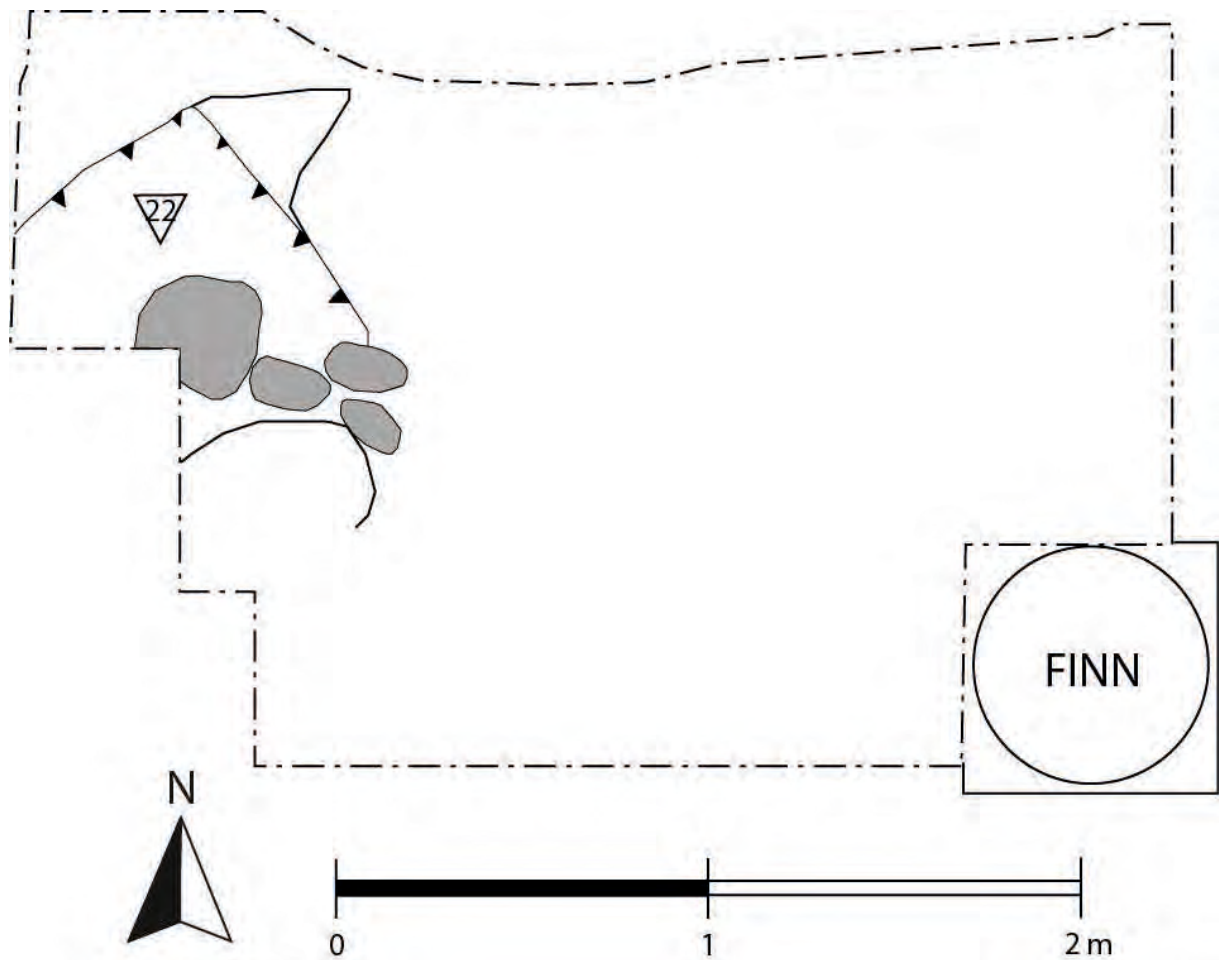
13. Rundoval nedgrävning, sluttande kant, botten gick ej att se då brunnen inte helt grävdes ut. Ca 1,50 m djup från domkyrkokryptans nuvarande golv.

Bilaga 4:7. Planritning 7.

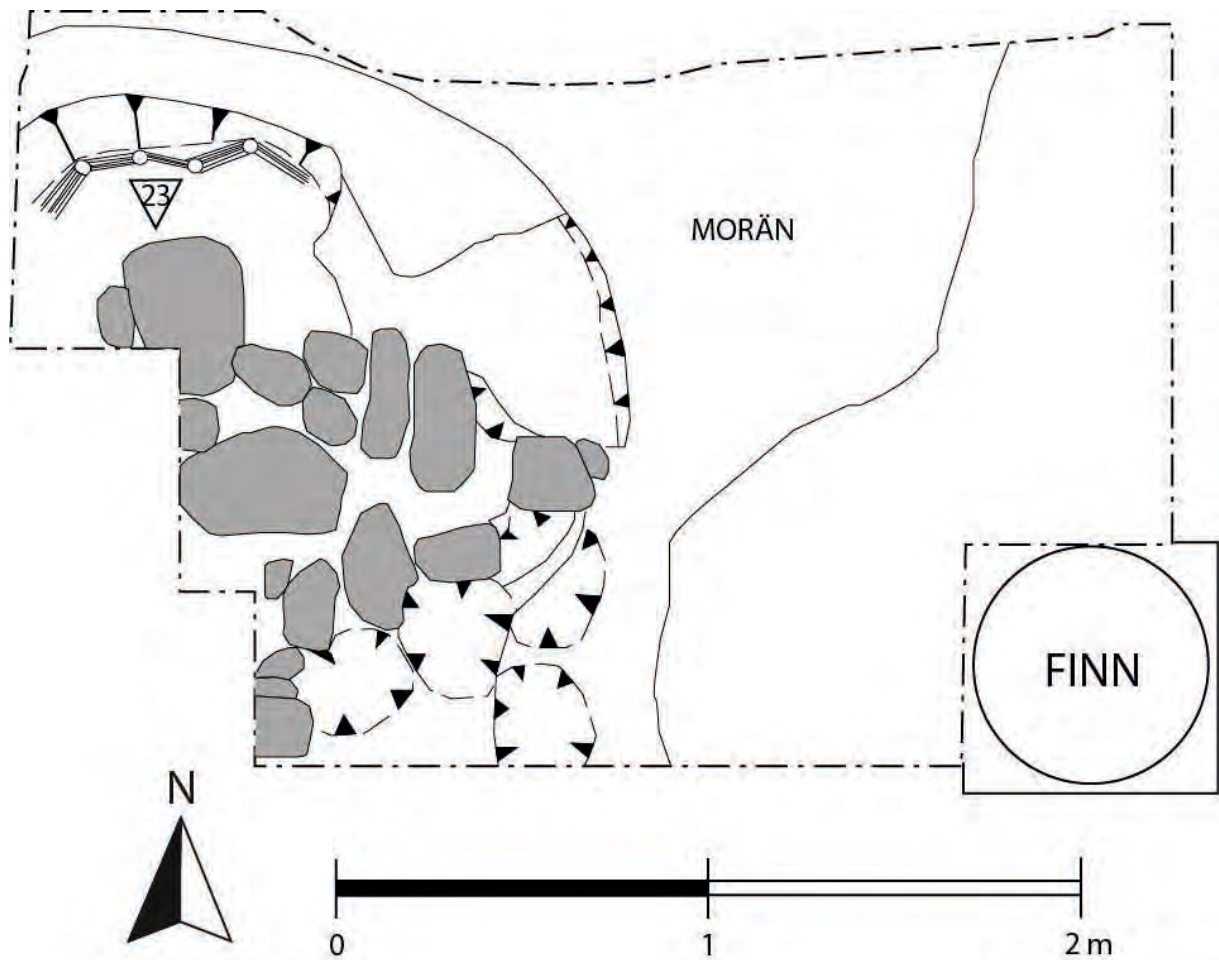
20. Moränliknande lera, finkornig, fet, torr och kompakt. Inslag av träkol, kalk, fågelben. Lerskoning/fyllning i brunn.

21. Mörkbrun kulturjord, finkornig, fet, fuktigt och kompakt. Inslag av träkol, fiskben, djurben och bark. Fyllning i brunn.

Bilaga 4:8. Planritning 8.

22. Grå, något kompakt, något fuktig, väldigt finkornig, fet kulturjord. Inslag av djurben, träkol, enstaka kalkprickar, bränd lera, grå lerfläckar, träpinnar och fiskben. Fyllningslager.

Bilaga 4:9. Planritning 9.

23. Brungrå sediment, i botten av brunn 13. Finkornigt, magert, fuktigt och löst. Sediment i botten av brunn.

24. Skoning av flätverk, fäst i packningslera 11.

2020

- 2020:25 Kv Domkyrkan 1, 2, Sankt Laurentius 2, 3, Sankt Mikael 13, 14 och Svartbröder 3. Fornlämning RAÄ 73:1/L1988:5459, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne län, Arkeologiska schaktningsövervakningar 2017-2019. Amanda Sjöbeck.
- 2020:26 Kv Kulturen 24 & Kv Tegnér 1, RAÄ 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2017 – 2019. Adam Hultberg.
- 2020:27 Kv Kryptan 10, RAÄ 93:1/ L1988:6337, Södra Sandby socken, Lunds kommun, Skåne län. Geoteknisk undersökning 2017. Amanda Sjöbeck.
- 2020:28 Kv Kryptan 10, RAÄ 93:1/ L1988:6337, Södra Sandby socken, Lunds kommun, Skåne län. Geoteknisk undersökning 2017. Amanda Sjöbeck.
- 2020:29 Kv Carl Holmberg 2, RAÄ 73:1 / L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne Län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.
- 2020:30 Kv Brunius 18, RAÄ 73:1 / L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne Län. Arkeologisk förundersökning 2014–2015. Niclas Kronroth.
- 2020:31 Stora Råby 34:38, RAÄ Stora Råby 10:1 / L1988:6568, Stora Råby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.
- 2020:32 Lund 73:1, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. VA i Lunds innerstad. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2016–2017. Linnea Lidh.
- 2020:33 Kyrkogatan 13, Fornlämning RAÄ Lund 73:1, Lämningsnummer L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Truls Månsson.
- 2020:34 Kv Sankt Jakob 13, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2017. Linnea Lidh.
- 2020:35 Vagnmansgårdens lada, Landskrona, Landskrona stad, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Carita Melchert, Victoria Hult.
- 2020:36 Kv Kulturen 4–8, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2019/2020. Aja Guldåker.
- 2020:37 Kv Paradis 43, RAÄ Lund 73:1 / L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Adam Hultberg.
- 2020:38 Kv Dövstumskolan 11, fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk utredning 2016. Gertie Ericsson och Johan Wallin.
- 2020:39 Kv Botulf 11, fornlämning RAÄ Lund 73:1/lämningsnr L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:40 Kv Gylleholm 14, fornlämning RAÄ Lund 175:1/lämningsnr L1988:5060, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk kontroll 2020. Linda Billström.
- 2020:41 Döbeln 8, Krognoshuset, Lund, Lunds kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2019-2020. Carita Melchert.
- 2020:42 Trolle Ljungby kyrka, Trolle Ljungby socken, Kristianstads kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Carita Melchert.
- 2020:43 Åhus 55:51, lämningsnr L1990:4674, Transval, fornlämning Åhus 35, Åhus socken, Kristianstads kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2016-2017. Gertie Ericsson och Krister Kåm Tayanin.
- 2020:44 Norra Rörums kyrka, Norra Rörums socken, Höörs kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2019-2020. Carita Melchert.
- 2020: 45 Ekska huset, St Peter 28, Lund, Lunds kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Carita Melchert.
- 2020:46 Västerstads kyrka, Västerstad, Hörby kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Victoria Hult
- 2020:47 Östraby kyrka, Östraby, Hörby kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Victoria Hult
- 2020:48 Flyinge 22:40, Flyinge Kungsgård, Lunds kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Carita Melchert.
- 2020:49 Flyinge 22:40, Flyinge Kungsgård, Lunds kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Carita Melchert.
- 2020:50 Åkarp 3:2, RAÄ Uppåkra 46/L1986:5285. Uppåkra socken, Burlövs kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2016. Ivan Balic och Aja Guldåker.

- 2020:51 Nordstjärnan 56, fornlämning RAÄ Trelleborg 19:1/Lämningsnr 1988:7459, Trelleborg, Trelleborgs kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2020. Linda Billström.
- 2020:52 Södra Esplanaden, fornlämning RAÄ Lund 73:1/Lämningsnr 1988:5459, Lund, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2016–2017. Mattias Karlsson och Aja Guldåker.
- 2020:53 Kv. Föreningen 13, Lund. Lund fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds socken, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2018. Mattias Karlsson.
- 2020:54 Kv. Kråkelyckan 6, Lund. Lund fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds socken, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2019. Mattias Karlsson.
- 2020:55 Kv Bispen 1, fornlämning 73:1/Lämningsnr L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Gertie Ericsson.
- 2020:56 Östarp 1:3, Gamlegård Kulturens Östarp, Sjöbo kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Carita Melchert.
- 2020:57 Öveds kyrkogård, Öveds socken, Sjöbo kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Carita Melchert.
- 2020:58 Kv Domkyrkan 2, kv Historiska museet 1 och Innerstaden 2:1, fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5359, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2012. Gertie Ericsson.
- 2020:59 Håslövs mölla, Södra Håslöv 18:2, Vellinge kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Henrik Borg.
- 2020:60 Kv Färgaren 29, fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:61 Kv Billegården 21, fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning och slutundersökning 2013. Ivan Balic.
- 2020:62 Kv Färgaren 26, fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk kontroll och schaktningsövervakning 2016–2017. Aja Guldåker
- 2020:63 Kv Gråbröder 17, fornlämning RAÄ Lund 73:1/Lämningsnr L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:64 Kv Föreningen 16, fornlämning RAÄ Lund 73:1/Lämningsnr L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:65 Flyinge 22:40. Fornlämning RAÄ Södra Sandby 81:1/Lämningsnr L1988:7494. Flyinge, Södra Sandby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Linda Billström.
- 2020:66 Sankt Jakob 4 och 13. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/Lämningsnr L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2016. Aja Guldåker.
- 2020:67 Kv Sankt Laurentius 3, Liberiet, fornlämning RAÄ 73:1/Lämningsnr L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2014 till 2019. Gertie Ericsson.
- 2020:68 Stora Råby 34:40, RAÄ Stora Råby 10:1 / L1988:6568, Stora Råby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.
- 2020:69 Kv Sankt Thomas 34, RAÄ Lund 73:1 / 1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.
- 2020:70 Jonstorps kyrka, Jonstorps socken, Höganäs kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan. Carita Melchert.
- 2020:71 Flyinge 22:50, Flyinge Kungsgård byggnad 1811-1814, Flyinge, Lunds kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan. Carita Melchert.
- 2020:72 Kv Botanicum 15, RAÄ Lund 73:1 / L1988:5449, Lunds stad och kommun, Skåne Län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2017–2019. Krister Kàm Tayanin.
- 2020:73 Kv Botanicum 15, RAÄ Lund 73:1 / L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2016–2018. Adam Hultberg.
- 2020:74 Kv Paradis 51, RAÄ Lund 73:1 / L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.
- 2020:75 Kv Domkyrkan 1, domkyrkans krypta, fornlämning RAÄ Lund 73:1/ L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2012 och 2015-2016. Gertie Ericsson.

Tidigare nummer kan rekvireras från Kulturen, Kulturmiljöavdelningen
Telefon: 046-350406
E-post: arkeologi@kulturen.com